

**ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและ
ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ของ
เจ้าหน้าที่เทศกิจในเขตกรุงเทพมหานคร¹**

วสุ อันธ์นั²

กรุงเทพมหานครในฐานะหน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมืองได้ให้เจ้าหน้าที่เทศกิจซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรุงเทพมหานครมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการควบคุมดูแลและบังคับการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครและกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร เช่น พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ดังนั้นการควบคุมดูแลและบังคับการด้านการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองจึงเป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เทศกิจซึ่งจะต้องดูแลและบังคับให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่บังคับใช้ในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองคือ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัตินี้จะได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมมาแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีข้อบกพร่องในการบังคับใช้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยกรุงเทพมหานครได้นำพระราชบัญญัตินี้มาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการด้านความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง

จากการศึกษาทำให้ทราบถึงปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ของเจ้าหน้าที่เทศกิจในเขตกรุงเทพมหานครพบว่ามีประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาแรก ปัญหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เชื่อฟังคำสั่งเตือน

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 44 ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิด ซึ่ง

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ของเจ้าหน้าที่เทศกิจในเขตกรุงเทพมหานคร

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง วิทยาเขตบางนา

ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 ได้ให้ความหมายของคำว่า “เจ้าพนักงานท้องถิ่น” หมายความว่า (4) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร และได้ให้ความหมายของคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า (4) ปลัดกรุงเทพมหานคร รองปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการเขตและผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เชื่อฟังคำตักเตือนและดำเนินคดีตามพระราชบัญญัตินี้ในเขตกรุงเทพมหานคร คือ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร, ปลัดกรุงเทพมหานคร, รองปลัดกรุงเทพมหานคร, ผู้อำนวยการเขตและผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตเท่านั้น มิได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่เทศกิจเป็นผู้มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด ซึ่งมีความขัดแย้งในทางปฏิบัติ กล่าวคือ เมื่อเจ้าหน้าที่เทศกิจมีหน้าที่ในการตรวจตราพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง หากพบผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เชื่อฟังคำตักเตือนเจ้าหน้าที่เทศกิจจะไม่มีอำนาจในการจับกุม แม้จะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาก็ตาม เพราะพระราชบัญญัตินี้ได้ให้อำนาจในการจับกุมไว้ หากเจ้าหน้าที่เทศกิจทำการจับกุมผู้กระทำความผิดดังกล่าวก็จะเป็นการจับกุมโดยมิชอบ อีกทั้งในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานท้องถิ่นและพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดออกตรวจตราพื้นที่ค่อนข้างน้อยครั้งเมื่อเทียบกับเจ้าหน้าที่เทศกิจ จึงก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เชื่อฟังคำตักเตือน

ประเด็นปัญหาที่สอง ปัญหาขั้นตอนในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่ไม่ยินยอมเปรียบเทียบปรับ

เมื่อประชาชนผู้พบเห็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 และได้แจ้งความนำจับตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว กฎหมายกำหนดให้ผู้รับแจ้งต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ชักช้า

แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติเนื่องจากมีประชาชนแจ้งว่าพบการกระทำความผิดมาเป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่เทศกิจต้องตรวจสอบข้อเท็จจริง สืบหาตัวผู้กระทำความผิดและมีหนังสือแจ้งให้ผู้กระทำความผิดมาพบและชำระค่าปรับ โคนให้เวลาผู้กระทำความผิดมาชำระค่าปรับเป็นเวลา 1 เดือนนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดได้รับหนังสือ หากครบกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วผู้กระทำความผิดมิได้มาพบเจ้าหน้าที่เทศกิจเพื่อเปรียบเทียบปรับ พนักงานเจ้าหน้าที่จะรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนแล้ว พนักงานสอบสวนจะดำเนินการออกหมายเรียกผู้กระทำความผิดมาพบเพื่อเปรียบเทียบปรับอีกครั้ง หากผู้กระทำความผิดไม่มีพบเพื่อเปรียบเทียบปรับภายในเวลาที่กำหนดพนักงานสอบสวนจะดำเนินการส่งเรื่องดังกล่าวให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งฟ้องศาลต่อไป

จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในทางปฏิบัตินั้นหากผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมเปรียบเทียบปรับ จะต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก โดยใช้เวลาขั้นต่ำประมาณ 8-9 เดือน นับแต่วันที่ได้รับการกระทำความผิด จนกระทั่งร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในเขตพื้นที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น ประกอบกับบทลงโทษ ตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 ส่วนใหญ่เป็นเพียงโทษปรับเท่านั้น ทำให้อายุความในคดีอาญาเพียง 1 ปีนับแต่วันกระทำความผิดเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95(5) จึงทำให้เรื่องดังกล่าวเมื่อได้ทำการร้องทุกข์แล้วใกล้ขาดอายุความ พนักงานสอบสวนอาจไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดภายในกำหนดอายุความ ทำให้ไม่สามารถส่งเรื่องดังกล่าว ให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งฟ้องคดีต่อศาลได้ภายในกำหนดอายุความ

เหตุที่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องทำการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนก่อนโดยไม่สามารถส่งเรื่องให้พนักงานอัยการได้โดยตรงนั้นเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวน จึงไม่มีอำนาจสอบสวนและมิได้เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) และมาตรา 2(11) จึงทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถส่งเรื่องการกระทำความผิดให้พนักงานอัยการพิจารณาได้โดยตรง ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่ไม่ยินยอมเปรียบเทียบปรับ ส่งผลให้คดีอาชญาอายุความอันจะก่อให้เกิดความเสียหายในการบังคับใช้กฎหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

ประเด็นปัญหาที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับดุลยพินิจในการกำหนดค่าปรับ

ตามที่กรุงเทพมหานครได้มีคำสั่งกรุงเทพมหานคร ที่ 1927/2562 ลงวันที่ 5 สิงหาคม 2562 เรื่อง แต่งตั้งผู้มีอำนาจเปรียบเทียบปรับตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 จากคำสั่งฉบับดังกล่าวจึงทำให้เจ้าพนักงานเทศกิจตั้งแต่ระดับปฏิบัติการขึ้นไป สังกัดฝ่ายเทศกิจ ทุกสำนักงานเขตมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ ในเขตพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ ประกอบกับบทลงโทษตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองนั้น กำหนดโทษปรับสำหรับฐานความผิดต่างๆ ไว้เพียงอัตราค่าปรับสูงสุดที่จะสามารถเปรียบเทียบปรับได้เท่านั้น จึงทำให้เจ้าหน้าที่เทศกิจต้องใช้ดุลยพินิจในการกำหนดค่าปรับในแต่ละกรณี เป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่เทศกิจใช้ดุลยพินิจในการกำหนดค่าปรับ จึงอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ เพราะดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่เทศกิจแต่ละคนนั้นย่อมไม่เหมือนกัน แม้การกระทำความผิดจะเหมือนกันก็ตาม อีกทั้งมิได้มีหลักเกณฑ์ใดที่เจ้าหน้าที่เทศกิจยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าปรับ

จากการที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 จากหลักการ ทฤษฎี ที่ใช้อยู่ในประเทศไทย จึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับผู้มีอำนาจในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เชื่อฟังคำตักเตือน

ผู้ศึกษาเห็นควรให้ดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 จากเดิมบัญญัติว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า

(1) ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดและรองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(2) ปลัดเทศบาลและรองปลัดเทศบาล สำหรับในเขตเทศบาล

(3) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลและรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

(4) ปลัดกรุงเทพมหานคร รองปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการเขตและผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร

(5) ปลัดเมืองพัทยาและรองปลัดเมืองพัทยา สำหรับในเขตเมืองพัทยา

(6) ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นและรองปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น สำหรับในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น”

ควรบัญญัติแก้ไขเป็นดังนี้

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า

(1) ปลัดเทศบาล และรองปลัดเทศบาล สำหรับในเขตเทศบาล

(2) ปลัดสุขาภิบาล สำหรับในเขตสุขาภิบาล

(3) ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และนายอำเภอ สำหรับในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(4) ปลัดกรุงเทพมหานคร รองปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการเขต ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต และเจ้าหน้าที่เทศกิจ สำหรับในเขตกรุงเทพมหานคร

(5) รองปลัดเมืองพัทยา สำหรับในเขตเมืองพัทยา

(6) ผู้ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นแต่งตั้งให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

เหตุผลในการแก้ไขบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมานั้น เพราะจะทำให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจในการแต่งตั้งบุคคลที่เห็นสมควรเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ อันจะทำให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เทศกิจเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ เพื่อให้การบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

ปัญหาขั้นตอนในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่ไม่ยินยอมเปรียบเทียบปรับ

ผู้ศึกษาเห็นควรให้ดำเนินการแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 48 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 จากเดิมบัญญัติว่า

“บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นแต่งตั้ง และพนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบได้ เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่เปรียบเทียบภายในสิบห้าวัน แล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบหรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ดำเนินคดีเพื่อฟ้องร้องต่อไป

ค่าปรับที่ได้จากการเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่ง ให้แบ่งแก่ผู้แจ้งตามมาตรา 51 กึ่งหนึ่ง และพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานจราจร หรือตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจร ผู้จับกุมอีกกึ่งหนึ่ง”

ควรบัญญัติแก้ไขเป็นดังนี้

“บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นหรือผู้ซึ่งเจ้าพนักงานท้องถิ่นแต่งตั้ง และพนักงานสอบสวน มีอำนาจเปรียบเทียบได้ เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่เปรียบเทียบภายในสิบห้าวันแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบหรือเมื่อยินยอมแล้วไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ดำเนินคดีเพื่อฟ้องร้องต่อไป

ให้ผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร สังกัดฝ่ายเทศกิจ หรือสำนักเทศกิจ ประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจสอบสวนและเป็นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้

ค่าปรับที่ได้จากการเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่ง ให้แบ่งแก่ผู้แจ้งตามมาตรา 51 กึ่งหนึ่ง และพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงานจราจร หรือตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจร ผู้จับกุมอีกกึ่งหนึ่ง”

การแก้ไขดังกล่าวเป็นการแต่งตั้งผู้ที่ดำรงตำแหน่งนิติกร สังกัดฝ่ายเทศกิจ หรือสำนักเทศกิจ ประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นพนักงานสอบสวนตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ทำให้อำนาจสอบสวนผู้กระทำความผิดและส่งเรื่องให้อัยการพิจารณาได้เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่ไม่ยินยอมเปรียบเทียบปรับ

ปัญหาเกี่ยวกับดุลยพินิจในการกำหนดค่าปรับ

ผู้ศึกษาจึงเห็นควรให้ออกแนวปฏิบัติภายในหน่วยงานว่าด้วยหลักเกณฑ์และบัญชีอัตราค่าปรับตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 หากจะเปรียบเทียบปรับต่ำกว่าอัตราที่กำหนดต้องได้รับการอนุมัติจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ หรือผู้อำนวยการเขต หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต และหากเป็นผู้กระทำความผิดซ้ำในฐานความผิดเดียวกันต้องเปรียบเทียบปรับในอัตราที่สูงขึ้นตามลำดับเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพในการใช้บังคับกฎหมายมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ลง อันจะทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวอย่างแท้จริง

ตารางแนวปฏิบัติภายในหน่วยงานว่าด้วยหลักเกณฑ์และบัญชีอัตราค่าปรับตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2560

ลำดับ	ฐานความผิด (มาตรา)	บทกำหนดโทษ (มาตรา)	ระวางโทษ ปรับไม่เกิน (บาท)	อัตราค่าปรับที่ให้เปรียบเทียบปรับ (บาท)		
				ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3 ขึ้นไป
1	9, 14, 36, 37, 38, 47	52	500	200	300	500
2	6, 21, 28	53	1,000	300	500	1,000
3	8, 15, 20, 22, 26, 27, 28, 31, 32, 35, 39, 40, 41	54	2,000	500	1,000	2,000
4		55	3,000	1000	1,500	3,000
5	10 วรรคแรก, 12, 16 วรรคแรก, 17, 18	56	5,000	2000	3,000	5,000
6	13 วรรคแรก, 19, 23, 30, 33 วรรคแรก, 34	57	10,000	3000	5,000	10,000
7	24, 25	58	2,000	500	1,000	2,000
8	34/2	58/1	50,000	20000	30,000	50,000
9	34/3 (1) (2) (5)	58/2	50,000	20000	30,000	50,000

เอกสารอ้างอิง

กองนโยบายและแผนงาน สำนักเทศกิจ กรุงเทพมหานคร. **รวมกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับงานด้าน**

เทศกิจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2551.

กองวิชาการและแผนงาน สำนักเทศกิจ กรุงเทพมหานคร. **คู่มือปฏิบัติงานฝ่ายเทศกิจสำนักงานเขต**

กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2558.

กลุ่มงานคดี กองตรวจและปฏิบัติการพื้นที่ 3 สำนักเทศกิจ กรุงเทพมหานคร. **รวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ**

งานด้านเทศกิจ หมวดการสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2557.

กลุ่มงานคดี กองตรวจและปฏิบัติการพื้นที่ 3 สำนักเทศกิจ กรุงเทพมหานคร. **รวมคำพิพากษา คำวินิจฉัยและ**

ข้อหารือเกี่ยวกับงานเทศกิจ กฎหมายปกครองและพระราชบัญญัติอื่นๆ กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2557.